

KATALYS.
№:96

POLIS AVSPÄRRAT

Kalle Sundin

NEDSKÄRNINGARNA BAKOM DEN HÅRDA RETORIKEN

Så har svensk politik låtit
gängkriminaliteten gro

Om författaren

Kalle Sundin är utredare på Katalys.

Katalys – Institut för facklig idéutveckling

Katalys är ett oberoende fackligt idéinstitut som bedriver utredningsverksamhet och opinionsbildning. Våra verksamhetsområden är välfärd, samhällsekonomi, arbetsmarknad och fördelningsfrågor. Vår uppgift är att generera kunskap och perspektiv som kommer såväl den politiska debatten som fackföreningsrörelsen och dess företrädare på lokal, regional och central nivå till gagn. Men vår uppgift är även att driva den politiska debatten framåt i dessa frågor, med egna analyser och förslag grundade i fackliga perspektiv. Vi står på två ben – idéutveckling och politisk påverkan. Värderingsmässigt står vi på LO-medlemmarnas sida.

Katalys tror inte att ökade samhällsklyftor är en naturlig eller opåverkbar följd av en globaliserad värld. Vi ställer inte upp på resonemang om att bara för att det går att skapa en marknad av något som vi äger gemensamt, så ska den marknaden skapas. Vi ser att det finns konstruktiva vägar framåt för den svenska arbetsmarknaden och att de principer som en gång formade arbetsmarknaden är relevanta även i framtiden. Vi vill bidra till att den generella välfärden och trygghetssystem säkras och utvecklas. Katalys – Institut för facklig idéutveckling startades på initiativ av 6F – fackförbund i samverkan. 6F utgörs av LO-förbunden Byggnads, Elektrikerna, Fastighets, Målarna och Seko.

Besök vår hemsida: www.katalys.org

Grafisk formgivning & omslag: Jesper Weithz.

Omslagsfoto: Anders Wiklund/TT (bilden har färgbehandlats).

Tryck: Kommunals vakmästeri, Stockholm, 2021.

Sammanfattning

- Medan flera andra typer av brottslighet har minskat i Sverige har det gängrelaterade skjutvapenvåldet ökat utan motstycke i europeisk jämförelse.
- Skärpta straff (som riktar sig mot våldsbenägna gängmedlemmar) och bättre polisverktyg är nödvändiga åtgärder, men har enligt forskningen liten påverkan på brottsnivån i sig själv. Politikens ensidiga fokus på dessa reaktiva åtgärder gör att Sverige saknar tillräckliga svar för att bekämpa gängens grogrund.
- Flera kriminologiska studier visar att invandring (och kulturella aspekter av denna) är en svag förklaringsmodell till brottslighet i Sverige. Omfattande forskning visar däremot att socioekonomiska förhållanden – med följd effekter som dåliga uppväxtvillkor, boendesegregation, samt destruktiva miljöer och låga resultat i eftersatta skolor – är centrala.
- En granskning av de senaste decenniernas förda politik visar att Moderaterna och Socialdemokraterna delar ansvaret för gängvåldets utveckling.
- Minskad polistillväxt i kombination med en politik som fördjupade segregationen gav gängen syre under Alliansens regeringsperiod 2006–2014.
- Socialdemokraternas mittensamarbete under nuvarande mandatperiod har bland annat inneburit en 77-procentig minskning av statsbidragen till insatser som motverkar segregation i utsatta kommuner. Regeringens brottsbekämpande åtgärder är betydligt fler, skarpare i direktiven och har tilldelats mycket större resurser än de riktade brottsförebyggande insatser som forskningen pekat ut som verkningsfulla.
- En enkätundersökning som Katalys genomfört visar att samtliga kommuner med särskilt utsatta områden (enligt Polisens klassificering 2019) gör bedömningen att det behövs större statliga stöd till insatserna som ska bryta de kriminella gängens rekrytering.
- För att de pågående polisiära och straffrättsliga framryckningarna ska få den effekt som många önskar krävs två saker. Dels behövs en genomgripande politikomläggning som minskar samhällsklyftorna och segregationen. Men det räcker inte. De riktade brottspreventiva åtgärderna, som forskningen pekat ut som verkningsfulla, måste också omedelbart stärkas och utvecklas.
- Rapporten föreslår som ett första steg att värnskatten återinförs för att finansiera en riktad satsning på segregationsbrytande och brottsförebyggande insatser som kan bidra till att rycka upp gängkriminaliteten med rötterna.

Innehåll

Sammanfattning **3**

Inledning: Sverige förtjänar en politik som kan stoppa våldet – inte ytlig väljarjakt **5**

- 1. Gängkriminaliteten måste ryckas upp med rötterna **7****
- 2. Moderaterna och Socialdemokraterna delar ansvaret för gängvåldets utveckling **11****
- 3. Enkätundersökning: Kommunerna behöver mer stöd för att bryta nyrekryteringen **17****
- 4. Slutsats: Återinför värnskatten för att bekämpa gängens grogrund **19****

Noter **21**

Inledning: Sverige förtjänar en politik som kan stoppa våldet – inte ytlig väljarjakt

Svenska stadsdelar plågas av gängkriminalitet. Fruktansvärda våldsuppgörelser sker på allmänna platser och i bostadskvarter på ett sätt som inte bara drabbar de inblandade. Ifjol sköts en 12-årig flicka till döds, i somras en tjänstgörande polis. Medan flera andra typer av brottslighet har minskat i Sverige, har det dödliga vapenvåldet ökat på ett sätt som saknar motstycke i Europa.¹ Den här kriminaliteten – och den otrygghet den sprider – ska inte existera i vårt samhälle. Av förståeliga skäl upptar skjutningar och gängbrottslighet en stor del av det politiska samtalet.

De resurser som krävs för att stoppa våldet måste mobiliseras. Men tyvärr har inte svensk politik klarat av att agera med den kraft och den breda verktygslåda av åtgärder som situationen kräver. Den som på allvar vill ”knäcka gängbrottsligheten” – ett uttryck som nyttjats från höger till vänster – måste lyssna på forskning och beprövade erfarenheter, analysera vad som hittills gått snett på ett prestigelöst sätt, samt lyssna på och rusta aktörer som genomför avgörande insatser. Sverige behöver politiker som tar ansvar för läget istället för att bedriva ytlig väljarjakt.

Den här rapporten kommer i tre avsnitt att granska Sveriges bemötande av gängens våldsutveckling. Ett särskilt fokus kommer läggas på hur de två statsbärande partierna Socialdemokraterna och Moderaterna har agerat. Inledningsvis, i det första avsnittet kommer de olika tolkningar som politiska läger gjort av orsakerna till gängvåldets framväxt ställas i relation till den kunskap och de studier som finns inom den kriminologiska forskningen.

Det andra avsnittet visar hur regeringar som

Den här kriminaliteten – och den otrygghet den sprider – ska inte existera i vårt samhälle.

letts av Moderaterna och Socialdemokraterna misslyckats med att stoppa gängbildningen och våldsutvecklingen under de senaste två decennierna.

I det tredje avsnittet presenteras resultatet av en enkätundersökning som Katalys genomfört där kommuner med särskilt utsatta områden (enligt Polisens klassificering) svarat på frågor om sina insatser för att stoppa gängens nyrekrytering och sina behov av statligt stöd för att klara dessa.

Slutligen, i det fjärde avsnittet, föreslås ett första steg till ett politiskt omtag som tar hänsyn till insikterna från forskning, tidigare misslyckanden och kommunernas behov.

Inledningsvis ska också påpekas att det är bekämpandet av gängerna som är fokus för denna granskning – inte all form av kriminalitet. Resonemangen om gängkriminalitetens grogrund och vilka insatser som krävs för att bekämpa denna tangerar i viss mån vad som gäller även för annan brottslighet, men inte i alla avseenden. Detta bör tas i beaktande under läsningen.

1. Gängkriminaliteten måste ryckas upp med rötterna

”Skulle jag ha anmält alla barn som mådde dåligt när jag jobbade i Rinkeby, så skulle jag inte ha haft tid för annat. Framförallt skulle de på socialtjänsten bli överösta med anmälningar”.

En lärare skildrar ”Rinkebysyndromet” som innebär att barnen i förorten har så svåra problem att skolan har normaliserat en lägre reaktionsgrad på orossignaler.²

Skärpta straff och bättre polisverktyg är nödvändiga, men har liten påverkan på brottsnivån

De senaste åren har politiken haft ett tydligt fokus på straffrättsliga åtgärder, polisiära verktyg och uppbyggnad av andra reaktiva brottsbekämpande institutioner. Att dessa aspekter tar plats i politiken är inte fel. Polisen behöver få de resurser som krävs för att lagföra samhällsfarliga individer (reducera brottsligheten genom inkapacitering). Uppklaringsgraden för våldsbrotten måste öka. Tullen behöver få större medel att minska inflödet av vapen och narkotika. Straffskärpningar är viktiga för att kunna hålla gängkriminella borta från gatorna. Det är välkänt att individer som fastnar i grov brottslighet är som mest aktiva i åldern 20–25 och att en nedtrappning sedan sker (enligt den så kallade ålder/brott-kurvan).³ Därför är det önskvärt att hålla grovt våldsbenägna gänganslutna inlåsta under den mest brottsaktiva perioden, vilket exempelvis motiverar slopad straffrabatt för unga myndiga vid gängrelaterade brott. Det är dock viktigt att straffskärpningarna utformas träffsäkert så att de kan appliceras på samhällsfarliga gängmedlemmar och inte blir en generell åtgärd för unga lagöverträdare.

Flera viktiga straffskärpningar har genomförts och det finns en enighet bland partierna i Sverige om att dessa är relevanta verktyg. Problemet är att politiken på ett ensidigt sätt varit fixerad vid den här typen av åtgärder. De må vara nödvändiga,

men är i sig ingen lösning – de agerar inte mot kriminalitetens orsaker. När gängens ledarskikt sitter inne ges samhället större möjligheter att nå ut till unga i riskmiljöer och förhindra att fler rekryteras till kriminalitet. Men då måste andra verkningfulla brottspreventiva satsningar ta vid. Forskningen är tydlig med att skärpta straff generellt har begränsad påverkan på brottsnivån.⁴ Så länge det fortsatt finns utsatta ungdomar som dras in i kriminalitet och våldsamma miljöer kommer våldet att fortsätta. Den politiker som medvetet bortser ifrån detta väljer taktiskt spel före åtgärder som kan ge effekt.

I den mån dagens politik faktiskt sträcker sig bortom de reaktiva insatserna och analyserar brottsligheten utifrån dess orsaker och grogrund kan två huvudsakliga linjer urskiljas. Dessa kommer granskas mer djupgående i det nästföljande (andra) avsnittet, men i korthet kan de sammanfattas som så att Socialdemokraterna och partierna till vänster främst pekar på socioekonomi (samt följd effekter av dessa) som orsak.⁵ Sedan har vi ett konservativt högerblock, som bygger på det nya samarbetet mellan Moderaterna och Sverigedemokraterna, som framhåller kulturskillnader och (eller i samband med) invandring.⁶ Nedan följer en genomgång av vad forskningen säger om dessa två förklaringsmodeller.

Socioekonomiska förhållanden: ”orsakerna till orsakerna till brott”

Omfattande kriminologisk forskning har påvisat att socioekonomiska förhållanden och följer av dessa – exempelvis dåliga uppväxtvillkor, boendesegregation samt destruktiva miljöer och låga resultat i eftersatta skolor – har en avgörande koppling till brottslighet och är drivande i tillkomsten av andra riskfaktorer.⁷ De bakomliggande förhållanden som förknippas med socioekonomisk utsatthet kan betraktas som ”orsakerna till

orsakerna till brott”, poängterar till exempel Brottsförebyggande rådet (BRÅ) i en rapport från i somras (med referens till svensk forskning). Skolmisslyckanden har stor betydelse.⁸ En annan BRÅ-rapport från 2019, som bygger på intervjuer med individer inifrån gängen, visar att den kriminella miljön upplevs som något intervjupersonerna vuxit in i på ett förhållandevis vardagligt sätt. Därför understryks att gängrekryteringen inte ska förstås som isolerad i relation till övriga samhället, utan har vuxit fram inom och speglar övergripande samhällliga förutsättningar.⁹ Segregation och social utsatthet skapar en grogrund för grov brottslighet.

När den grogrunden sedan ger upphov till destruktiva miljöer och riskbeteenden hos unga individer har inte samhällets preventiva system klarat av att möta dessa med kraft. I den uppmärksammade boken *Tills alla dör*, skildrar journalisten Diamant Salihu på nära håll flera livsöden inifrån gängkretsarna i Stockholm. Där framträder en socialtjänst och avhopparverksamhet som, även när den efterfrågas av de kriminella själva, inte kan hantera uppgiften. Där beskrivs en skola som inte har kapacitet eller särskilda insatsfunktioner som kan reagera tidigt när varningssignaler hos små barn uppträder (se till exempel avsnittets inledningscitat ovan).¹⁰ Det framgår tydligt att det svenska välfärdssystemets skyddsmekanismer, som ska agera i riskmiljöer, inte är dimensionerade för den allvarliga grad av ojämlikhet och den sociala utsatthet som finns i Sverige idag.

Det svenska bemötandet av gängen fokuserar i alldeles för liten utsträckning på segregation och välfärdens skyddsmekanismer. Skevheten har varit uppenbar länge. Operation Mareld, Hagelstorm och Rimfrost är några av namnen på de riktade och koordinerade insatser som polisen genomfört under de senaste åren för att agera mot gängen i svenska städer. Samtidigt som den sistnämnda pågick (2019) larmade sju av tio kommuner i Sverige att de planerade nedskärningar i skolan.¹¹ I Göteborg, som drabbats hårt av våldet, aviserade samtidigt sju av tio stadsdelar kommande neddragningar i socialtjänsten.¹² I fackförbundet Visions socialchefsrapport 2020 beskriver socialcheferna att de har stora svårigheter att klara sina uppdrag inom budgetramarna. Allra svårast är det att arbeta uppsökande och förebyggande,

Omfattande kriminologisk forskning har påvisat att socioekonomiska förhållanden och följder av dessa har en avgörande koppling till brottslighet.

uppger 59 procent av de tillfrågade.¹³ Det här är förutsättningar som borde vara fullständigt oacceptabla för samtliga partier som ser kampen mot gängkriminaliteten som en av samhällets högst prioriterade uppgifter.

En genomgång av den välkände brittiske kriminologiprofessorn David Farrington pekar på att det finns en rad brottspreventiva insatser som visat sig fungera internationellt (främst i amerikansk och brittisk kontext), till exempel: familjeinriktade program med förebyggande hembesök och föräldraträning, riktade förskoleinsatser i kombination med familjestöd samt skolprogram med utbildning och särskilda stöd till lärare, föräldrar och barn. Skraddarsydda program utifrån olika lokalområdens förutsättningar har visat sig effektiva.¹⁴ Insatserna agerar på orossignaler mycket tidigt – redan innan individer hamnat i kriminella miljöer och inlett en brottsbana. Att pröva och utveckla metoderna i svensk kontext kommer kosta i resurser, men de analyser som gjorts av framgångsrika åtgärder visar att de betalar igen sig flera gånger om i form av de minskade samhällskostnader som lägre brottslighet innebär.¹⁵

Socioekonomiska förhållanden är inte någon totalförklaring till brottslighet – och i förståelsen av det brutala skjutvapenvåld som är fokus i den här granskningen finns flera samspelande faktorer att ta i beaktning (mer om detta nedan) – men att socioekonomiska förhållanden på ett avgörande sätt bidrar till ett inflöde av nya unga kriminella är ett obestridligt faktum. Det kan inga politiska partier runda. För att agera mot gängens grogrund krävs det stora och övergripande segregationsbrytande satsningar för att minska samhällsklyftorna och

långsiktigt dra undan mattan för kriminella grupperingar. Men generella satsningar räcker inte. Velfärdssystemen måste också snabbt rustas för att kunna göra stora riktade brottsförebyggande insatser mot identifierade riskgrupper och orosmiljöer (likt de som listas i stycket ovan).

Partier som vill förklara brottslighet med invandring och kulturskillnader har lite i forskningen att hämta

Invandring och kulturella värderingsmässiga faktorer då – som den konservativa högern ofta lyfter fram som förklaringar till brottslighet¹⁶ – spelar dessa roll? Det finns många amerikanska forskningsstudier av kriminella subkulturer inom vilka våld blivit det framträdande maktmedlet. Dessa studier ger viktiga insikter om hur gängens våldsanvändning brutaliserats och hur handlingsmönster uppstår. För avhoppbarverksamhet och andra viktiga sociala insatser som är riktade mot riskmiljöer är de centrala att agera utifrån. Det är dock viktigt att påminna om att de kriminologiska inriktningar som studerat den här sortens subkulturer, exempelvis den tongivande *strainteorin*, har som ingångsvärde att dessa växer fram ur social utsatthet. De är alltså inte fränkopplade socioekonomiska förhållanden utan hör samman med utsattheten som uppkommer när individens möjligheter att uppnå framsteg inom det etablerade samhällets sociala och materiella ramar är små.¹⁷ BRÅ påpekar att effekten av kulturella aspekter som förklaringsmodell är begränsad i relation till socioekonomiska faktorer.¹⁸ Flera svenska studier, bland annat en uppmärksammad sådan från 2013 visar att huvudorsaken för skillnader i registrerad brottslighet mellan invandrare och majoritetsbefolkningen i Sverige (knappt två tredjedelar av skillnaden) handlar om socioekonomiska förhållanden och bostadssegregation, inte kultur.¹⁹

Kriminologen Christoffer Carlsson lyfte nyligen fram kopplingen mellan det som forskningen kallar *legal cynism* och kulturella förklaringar till kriminalitet:

Ett område som dras med legal cynism har till andelen fler invånare som betraktar rättsväsendet som illegitimt, ofta efter upprepade negativa

De politiska krafter som rakt av vill förklara brottsligheten med invandring och kulturella effekter av denna har inte mycket i forskningen att hämta.

erfarenheter av just rättsväsendets aktörer [...] förtroendet för rättsväsendet är lägre och de boende är mindre benägna att medverka i rättsprocesser. I den mån man vill kalla det här för en kulturell värdering är det inte helt gålet; begreppet benämns inom forskningen som en cultural frame eller cultural orientation, men det har snarare med lokalområdet än ursprung att göra.²⁰

Värderingarna har sitt upphov i levnadssituationen i svenska förorter.

De politiska krafter som rakt av vill förklara brottsligheten med invandring och kulturella effekter av denna har således inte mycket i forskningen att hämta. Det finns såklart en indirekt koppling: om Sverige tar emot stora grupper av utsatta människor och samtidigt inte stärker integrationsambitionen så följer fattigdom och segregation som ett resultat. Det skapar social isolering, gör att kriminella subkulturer kan vinna kraft och driver fram en misstro till rättsväsendet – vilket skapar förutsättningar för gängen att rekrytera nya barn och unga. Det handlar alltså om subkulturer i gängmiljöer som vuxit fram ur svenska samhällsförhållanden, inte invandringen (eller kulturella aspekter av denna) som sådan.

BRÅ:s kartläggningar av brottslighet bland personer födda i och utanför Sverige (dessa började göras på 1970-talet och den senaste publicerades i somras) bekräftar den bilden. Vi vet sedan länge att invandrare som grupp är överrepresenterade i brottsstatistiken – detta mäter BRÅ genom begreppet *överrisk* som anger hur många gånger vanligare det är att en viss grupp misstänks för brott jämfört med en annan. När effekterna av förklaringsfaktorerna ålder,

kön, inkomst och utbildning vägs in försvinner stora delar av överrisken för gruppen med invandrabakgrund (jämfört med inrikesfödda med två inrikesfödda föräldrar).²¹ Ett nytt forskningsprojekt, som genomförs av kriminologiprofessorn Jerzy Sarnecki och Institutet för framtidsstudier, med siffror från BRÅ och Statistiska centralbyrån (SCB), pekar inte heller på någon enkel korrelation mellan ökad invandring och våldsbrott. Där lyfts fram att den stora flyktingmottagningen 2015 hittills inte genererat

någon sådan effekt, men att den kan göra det framöver om integrationsprocessen misslyckas och skapar en ny undre del i den svenska samhällshierarkin.²² För den som vill upprätta politiska program för att komma åt gängen finns alltså inte några enkla lösningar att tillgå – de socialt utsatta områdena måste lyftas materiellt. Integrationen måste förbättras och segregationen brytas. Gängkriminaliteten måste ryckas upp med rötterna. Nästföljande avsnitt visar vad som skett när så inte blivit fallet.

2. Moderaterna och Socialdemokraterna delar ansvaret för gängvåldets utveckling

”Reinfeldt ville inte kommentera vad upploppen beror på annat än att hänvisa till ’unga arga män’”

Artikel i Aftonbladet om Husbyupploppen 2013.

”Vi har inte varit riktigt förberedda”

Stefan Löfven i SVT Agenda om gängbrottslighet 2019.

Gängkriminalitet har funnits i Sverige länge. BRÅ:s kartläggningar visar att organiserad brottslighet förekom under 1970- och 1980-talet, även om denna då inte var särskilt synlig för allmänheten. Under 1990-talet skedde en expansion, då etablerade sig mc-gängen samtidigt som polisen fick upp ögonen för nätverk av kriminella individer med förankring i storstädernas förorter.²³ Men det är under de senaste två decennierna som skjutvapenvåldet trappats upp och blivit så brutalt som det är idag. Nedan följer en redogörelse över hur regeringar styrda av såväl Moderaterna som Socialdemokraterna misslyckats med att reagera tillräckligt kraftfullt för att möta utvecklingen.

Varför är detta viktigt att belysa? För att insikter och erkännanden om att ansvaret är delat över de politiska lägren borde kunna leda till större mognad och samling kring breda och verkningfulla åtgärdsprogram. Tyvärr har vi under lång tid sett prov på motsatsen. Debatten blir ofta en tävling i olika försök att skylla våldsutvecklingen på den politiska motståndarsidan. Samtalet har drivits i en opportunistisk riktning, i synnerhet av den konservativa högern. Tonen är ofta arrogant, inte minst från Johan Forssell, Moderaternas rättspolitiska talesperson. ”Löfvensamhället”, var exempelvis hans reaktion till en artikel om gängens maktanspråk i förortsområden.²⁴ ”Hur många pressträffar har inte Damberg hållit?”, var hans kommentar när inrikesministern nyligen presenterade ytterligare åtgärder för att stärka polisens verktyg.²⁵ Den raljanta inställningen ihop

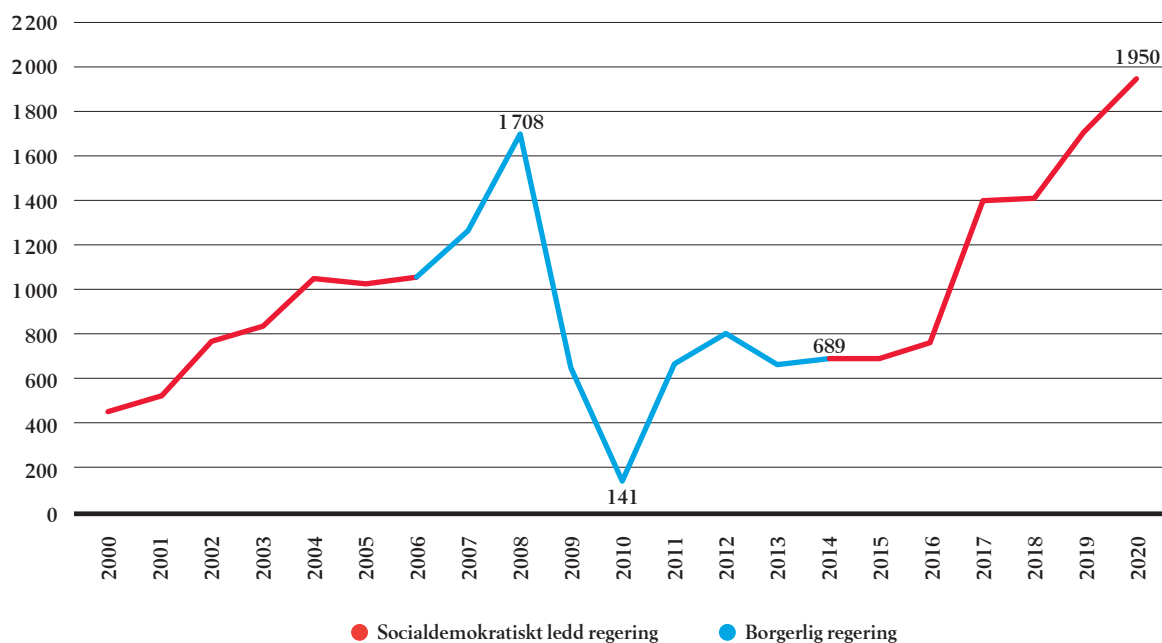
med Moderaternas beslut om att lämna blocköverskridande samtal om insatser mot gängen riskerar att hämma förutsättningarna och kontinuiteten för dem som jobbar i de brottsbekämpande och förebyggande verksamheterna. Sverige förtjänar företrädare som är beredda att göra vad som krävs på bred front i stället för att bedriva ytlig väljarjakt.

Alliansregeringarna 2006–2014: Minskad polistillväxt i kombination med fördjupad segregation gav gängen syre – men Moderaterna har inte lärt sig av misstagen

Det är faktiskt anmärkningsvärt att just Johan Forssell hängett sig till ett så arrogant tonfall eftersom han måste vara den av alla nu aktiva politiker som på allra närmast håll såg – och bidrog till – de misslyckanden som skedde när den brutala gängkriminalitet vi ser idag tog fart och växte fram. Under Alliansens regeringsperiod 2006–2014 var han bland annat stabschef hos dåvarande statsminister Fredrik Reinfeldt och planeringschef för Moderaternas partiledning.

Under den perioden gick mycket snett. En forskningsstudie av svenska kriminologer visar att skjutvapenvåldet bland unga ökade snabbt i jämförelse med andra EU-länder. Brutaliteten eskalerade kring 2008 och bet sig sedan fast på höga nivåer.²⁶ En studie av BRÅ visar samma sak.²⁷ Trots detta dök antagningarna till polisutbildningen under Reinfeldts regeringsperiod. Ett år antogs så få som 141 polisstudenter (se Figur 1). Nu ligger den siffran kring 1 900 men svackan under det borgerliga styret har hämmat Sveriges brottsbekämpande förmåga på ett allvarligt sätt.²⁸

Parallellt med detta misslyckande bedrevs en politik som vidgade klyftorna snabbt. Medan slopad fastighetsskatt och arvs- och gåvoskatt ihop med jobbskatteavdrag gav villaägare i Danderyd och höginkomsttagare i innerstäderna större del av den ekonomiska kakan, hamnade

FIGUR 1**Antagna till polisutbildningen 2000–2020.**

Källa: Polismyndigheten

förorterna i skugga. Skolsegregationen tog fart. Trygghetssystemen rustades ner. Vårdnadsbidrag infördes och skapade incitament för nyanlända föräldrar att hålla barnen hemma istället för att tidigt öppna vägar in i samhället genom förskolan. Skattesänkningarna under Alliansens regeringstid resulterade i att den offentliga sektorn hade 160 miljarder kronor mindre att använda sig av årligen när Alliansens styre var över 2014, i relation till 2006 när Reinfeldt tillträdde.²⁹ Ojämligheten växte snabbare än i något annat OECD-land och fördjupade segregationen.³⁰

De tungt kriminella individer som idag befinner sig i gängmiljöerna växte upp i och formades av Fredrik Reinfeldts, Johan Forsells och Ulf Kristerssons (då socialförsäkringsminister) borgerliga politik. Forskningen är tydlig med att socioekonomi och segregation är bakomliggande riskfaktorer som leder till kriminalitet (läs mer i det föregående första avsnittet). Minskad polis-tillväxt i kombination med ett fördjupat segregerat klassamhälle gav gängen syre.

Mot slutet av Alliansens andra mandatperiod blossade sociala spänningar upp ordentligt i Husbyupplöppen 2013. Bilar brann och butiker vandaliserades. Men istället för att gruppera

samhället – rusta och synkronisera polis, socialtjänst och skola för att desarmera den destruktiva miljön – avskrevs istället upplöppen av Reinfeldt som handlingar av ”unga arga män”.³¹ Reinfeldt gjorde med andra ord precis det som BRÅ varnat för (se föregående avsnitt): han såg de destruktiva miljöerna som isolerade problem utan koppling till den generella samhällsutvecklingen. Detta går stick i stäv med forskningens insikter om att kriminella subkulturer växer fram genom den utsatthet som uppkommer när individens möjligheter att uppnå det etablerade samhällets sociala och materiella mål är små.

När skattesänkningarna och nedskärningarna under Alliansstyret lyfts fram som en bidragande förklaringsvariabel till gängens expansion fnyser Ulf Kristersson. ”Hur kan man säga något så dumt?”, sa han nyligen i en intervju med Svenska Dagbladet.³² Så låter en politiker som inte klarar av att lära av och mogna genom sina misstag. När Moderaterna ifjol presenterade ett åtgärdsprogram som de kallade ”10 mönsterbrytande reformer för att stoppa gängen” fanns inte en enda operativ punkt som riktade sig mot segregationen eller tilldelade resurser till brottspreventiva insatser.³³ När Moderaterna, Sverigedemokraterna,

Kristdemokraterna och Liberalerna nyligen gjorde ett gemensamt utspel i en debattartikel som listade 20 åtgärdsförslag var mindre än en fjärdedel inriktade på förebyggande insatser. Dessa få var dessutom antingen självklarheter – såsom att skolor ska göra polisanmälan vid misstänkt brottslighet – eller regler som inte kommer ge effekt om de inte också matchas med löften om större resurser, till exempel 24-timmarsgaranti för socialtjänsten att kalla föräldrar till samtal om ett barn gripits för brott.³⁴

Löfvens regeringsperiod: Mitten-samarbetet har inneburit en 77-procentig minskning av statsbidragen till kommunerna för att motverka segregation

Löfvenregeringarna har sedan maktskiftet 2014 inte lyckats möta gängkriminaliteten med tillräckligt kraftfulla åtgärder. Tvärtom har utvecklingen fortsatt åt fel håll om man tittar på det dödliga skjutvapenvåldet. Medan vi sett en generell minskning i Europa har det istället ökat i Sverige. I jämförelse med 22 andra länder placerar sig Sverige nu i toppskiktet, enligt en rapport som BRÅ publicerade i våras:

Från att Sverige i början av 00-talet befann sig i den nedre delen av rangordningen vad gäller förekomsten av dödligt våld med skjutvapen ligger landet nu mycket högt inom Europa, med cirka fyra avlidna per miljon i befolkningen per år.³⁵

Hösten 2019 gjorde Stefan Löfven en intervju i SVT Agenda som på många sätt var avslöjande. Där förklarade han att "vi såg nog inte riktigt det komma" och påpekade att "vi har inte varit riktigt förberedda".³⁶ Reportern Anders Holmberg ställde samma fråga flera gånger om: Vad är förklaringen till att gängkriminaliteten fått fäste i Sverige? Till slut svarade Löfven att mycket har med klyftorna och segregationen att göra. Det svaret, som har omfattande stöd i forskning, borde inte sitta så långt inne för en socialdemokratisk statsminister och visar att det saknats riktning och handlingskraft i arbetet mot gängvåldet.

Det tog tid för de S-ledda regeringarna att bryta senfärdigheten från det tidigare Alliansstyret. Länge var till exempel straffvärdet för vapenbrott

inte högt nog för att leda till häktning. När polisen grep samhällsfarliga gängkriminella för vapeninnehav var dessa sedan snabbt tillbaka ute på gatorna igen. Det sände en signal i förorterna som var väsensskild från den om "det starka samhället" som präglat socialdemokratiska valrörelser och regeringens retorik. När skarpare lagar infördes 2018 ökade häktningarna för grovt vapenbrott markant.³⁷ Fler viktiga straffskärpningar har genomförts eller utreds. Att polisutbildningen rustats upp med två nya säten i Borås och Malmö är positivt. Antalet antagna är nu de högsta på 20 år (se Figur 1 ovan).

Men när det kommer till att bryta segregationen och rusta välfärdens riktade brottspreventiva insatser för att stoppa gängens rekryteringsmöjligheter – det vill säga agera mot brottslighetens orsaker och grogrund – har alldeles för lite hänt. Löfven pekar ju själv på socioekonomiska förklaringar till att gängkriminaliteten vuxit fram, men har i regeringsställning släppt fram politik som fördjupat samhällsklyftorna. Uppenbara ojämlikhetsdrivande reformer har genomförts som ett resultat av Januariavtalet. De stora förändringar i skattepolitiken som drevs igenom under Alliansregeringarna har inte blivit åtgärdade. OECD fortsätter att peka ut klyftor i Sverige som en stor fara, inte minst när det kommer till skolsegregationen.³⁸

Förutsättningarna för kommunerna att bedriva riktade brottspreventiva insatser har varit dåliga. Under 2019, innan coronakrisen ledde till ett stort ekonomisk-politiskt omtag, larmade många kommuner om nedskärningar. På hösten planerade sju av tio kommuner att göra besparingar på skolområdet.³⁹ Med tanke på den mycket starka kopplingen mellan skolmisslyckanden och kriminalitet borde detta ha oroat dem som vill stoppa gängen. I våldsdrabbade Göteborg aviserade sju av tio stadsdelar kommande nedskärningar i socialtjänsten.⁴⁰ Varje kommunstyre ansvarar såklart för sina prioriteringar, men för den som på ett övergripande plan vill förstå bristande resurser i det brottsförebyggande arbetet och för svaga insatser för att bryta rekryteringen till gängbrottslighet så är en underfinansierad socialtjänst helt central. Den nationella politiken kan inte stå passiv när kommunerna behöver större stöd (mer om detta i det nästkommande tredje avsnittet).

Oavsett vilken inställning man har till Januariavtalet som parlamentarisk lösning går det att konstatera att mittensamarbetet kostat mycket för socialdemokratin när det kommer till brottsförebyggande och segregationsbrytande arbete. Den som granskar regeringens anslag till insatser för att agera mot segregationen innan och efter att Januariavtalet slöts ser detta i klarspråk. Under 2018 – när regeringen budgetsamarbetade med Vänsterpartiet – inleddes en satsning som skulle ha inneburit 2,2 miljarder kronor i statsbidrag årligen (från och med 2020 och hela vägen till 2027) till insatser som bryter segregationen. Pengarna skulle fördelas till 32 kommuner med socioekonomiskt eftersatta områden. Den nystartade Delegationen mot segregation (Delmos) fick i uppdrag att allokera medlen.⁴¹ Sedan regeringen började samarbeta med Centerpartiet och Liberalerna har anslagen som Delmos ska fördela till kommunerna minskat från 2,2 miljarder till 250 miljoner årligen.⁴² En annan pott på 250 miljoner till liknande sociala insatser har upprättats hos Socialstyrelsen,⁴³ vilket innebär att det under 2021 kommer fördelas 500 miljoner i särskilda stöd till kommunerna (en liten del av den potten går till ideella organisationer). Satsningen som aviserades 2018 på 2,2 miljarder årligen har därmed minskat med 77 procent. För socialdemokratin, som vill vara hård mot gängkriminaliteten och agera mot kriminalitetens orsaker, är den ambitionsminskningen oförsvarlig.

De brottsförebyggande delarna i regeringens 34-punktsprogram duger inte

För att möta gängkriminaliteten har regeringen under nuvarande mandatperiod upprättat ett 34-punktsprogram. Detta är en rejäl uppryckning när det kommer till polisära resurser och straffskärpningar, dessvärre går det inte att säga samma sak om de brottsförebyggande insatserna. De är få och inte särskilt imponerande. Så här lyder till exempel punkt 28:

Satsa långsiktigt på skolor och socialtjänst i socialt utsatta områden. Arbetet mot segregation inom ramen för Delegationen mot segregation (DELMOS) kommer att förstärkas avsevärt under mandatperioden.⁴⁴

Löfvenregeringarna har sedan maktskiftet 2014 inte lyckats möta gängkriminaliteten med tillräckligt kraftfulla åtgärder.

Trots att den sortens satsningar är helt avgörande för att se till så att inte fler unga rekryteras till kriminalitet är punkten icke-specifik i direktivet, otydlig vad gäller tidsperspektiv och som vi sett ovan har ju Delmos medel till den sortens insatser skurits ner med mer än tre fjärdedelar efter att regeringen började samarbeta med Centerpartiet och Liberalerna.

Det finns viktiga punkter i programmet, till exempel bättre möjligheter för socialtjänsten att kunna ingripa tidigt då förutsättningarna för tvångsvård inte är uppfyllda, förslag om lagstiftat kommunalt ansvar att arbeta brottsförebyggande som kommer skapa tydligare struktur (detta måste dock matchas med kraftigt utökade resurser till själva verksamheterna), införandet av ett nationellt avhoppningsprogram, samt ett uppdrag till Skolverket och Socialstyrelsen om att utveckla samordnade insatser för barn och unga i riskzonen. Det sistnämnda ska dock inte redovisas förrän slutet av 2023. Med tanke på att vi sett gängbildningen växa fram under så lång tid är det väl sent. Detta gäller för flertalet av de brottsförebyggande punkterna. Vissa är av sådan art att det snarare är anmärkningsvärt att det inte implementerats för länge sedan, till exempel att socialtjänstens sociala insatsgrupper och fältassistenter även ska kunna finnas på helger (punkt 30) – och återigen blir det svårt att hävda att det finns en tyngd i dessa åtgärder när anslagen till dem skurits ner så pass mycket.

En riktad insats som testats i Malmö och som regeringen vill sprida till andra kommuner är *Sluta skjut*-strategin. Den är ett försök att implementera en metod som utvecklats i USA (Group Violence Intervention) i svensk kontext där polis, kommun

och kriminalvård aktivt konfronterar gängmedlemmar i ett försök att få dem att hoppa av den kriminella banan. Hur framgångsrik den varit utvärderas fortfarande, men BRÅ ser potential.⁴⁵ Det behövs fler liknande initiativ som riktar sig mot riskmiljöer mycket tidigare (*Sluta skjut* ingriper när uppgörelserna redan blivit våldsamma).

Resurserna är avgörande. Den som jämför de planerade satsningarna på brottsbekämpande och särskilda brottsförebyggande åtgärder fram till 2024 (enligt statsbudgeten som presenterades i september) ser snabbt att de sistnämnda är småpengar i relation till de förstnämnda.⁴⁶ Den socialdemokratiska analysen om att vara hård mot såväl brotten som brottens orsaker och agera med kraft i det brottspreventiva arbetet har inte efterlevts tillräckligt under åren i regeringsställning.

Större ledarskap och mer resurser krävs även i uppföljningen av de åtgärder som införs för att

stoppa gängkriminaliteten. Effektiviteten hos såväl polisiära som brottspreventiva insatser måste utvärderas. Som en del av forskningspropositionen har Vetenskapsrådet (VR) fått i uppdrag att inrätta ett nationellt forskningsprogram om brottslighet med 124 miljoner att disponera till och med 2024. I en generell översikt av kriminologiprofessorn Jerzy Sarnecki (skriven på uppdrag av VR) identifieras kunskapsluckor på många områden, exempelvis påpekas behovet av polisforskning med inriktning på effektiva polisiära metoder (inklusive en professur i polisvetenskap), medel till forskning för att utvärdera kriminalpolitikens effekter och för att utveckla kunskaperna om brottslighetens orsaker, samt analyser av brottspreventiva åtgärder. Men anslaget i forskningspropositionen bedöms vara för litet.⁴⁷ Den undermåliga utvärderingskapaciteten av viktiga kriminalpolitiska insatser kommer drabba samhällets förmåga att bekämpa gängen. Det är ett problem som politiken måste åtgärda med prestigelöshet.

3. Enkätundersökning: Kommunerna behöver mer stöd för att bryta nyrekryteringen

Eftersom kommunerna ansvarar för att utföra huvuddelen av de insatser som kan stoppa rekryteringen till gängen är det relevant att fråga dem vilka åtgärder de identifierar som viktiga och om de bedömer att de har kapacitet till detta idag eller behöver större stöd från staten. Katalys har därför skickat en enkät till samtliga kommuner med områden som polisen klassificerat som särskilt utsatta, vilket är den mest allvarsamma graden av tre kategorier av utpekade områden. Förutom att präglas av låg socioekonomisk status och inverkan från kriminella på lokalsamhället (så till den grad att det finns en allmän obenägenhet att delta i rättsprocessen) menar polisen också att det i särskilt utsatta områden kan förekomma "systematiska hot och våldshandlingar mot vittnen, målsägare och anmälare i området. Situationen i området innebär att det är svårt eller nästintill omöjligt för polisen att fullfölja sitt uppdrag".⁴⁸ De särskilt utsatta områdena är följande⁴⁹:

Hässleholmen/Hulta, **Borås**
Norrby, **Borås**
Alby, **Botkyrka**
Fittja, **Botkyrka**
Hallunda/Norsborg, **Botkyrka**
Bergsjön, **Göteborg**
Biskopsgården, **Göteborg**
Hammarkullen, **Göteborg**
Hjällbo, **Göteborg**
Lövgärdet, **Göteborg**
Tynnered/Grevegården/Opaltorget, **Göteborg**
Karlslund, **Landskrona**
Skäggetorp, **Linköping**
Nydala/Hermodsdal/Lindängen, **Malmö**
Rosengård, **Malmö**
Södra Sofielund (Seved), **Malmö**
Husby, **Stockholm**
Rinkeby/Tensta, **Stockholm**
Ronna/Geneta/Lina, **Södertälje**

Gottsunda, **Uppsala**
Araby, **Växjö**
Vivalla, **Örebro**

Enkäten har riktats till kommunernas förvaltningsledningar och/eller sakkunniga inom tjänstemannaorganisationen, inte politiska företrädare eller politiskt tillsatta tjänstemän. Frågorna som ställts är följande:

1. Vilka av kommunens verksamheter är viktigast för att stoppa rekrytering till organiserad brottslighet och gängkriminalitet?
2. Har kommunen tillräckliga resurser för att bedriva den verksamheten (det vill säga den som pekas ut i fråga 1 ovan) eller behövs större stöd från staten?

Frågorna har som syfte att komplettera varandra: den första frågan skapar en ram med fokus på de viktigaste verksamheterna, som sedan används för att göra en resursbedömning i den andra. Därav är också resultaten på första frågan förväntade. I sina svar pekade samtliga kommuner på insatser i skolan och socialtjänsten (och samverkansformer de två emellan). De kommuner som lyfte fram specifika verksamheter nämnde främst sociala insatsgrupper, avhopparverksamhet och fältarverksamhet. Flera kommuner lyfte också insatser för att skapa meningsfulla fritidsaktiviteter och mötesplatser.

Resultaten från fråga 2 sänder en mycket tydlig signal från kommunerna till den nationella politiken: större stöd krävs från staten. Samtliga kommuner (förutom en som avböjde att besvara enkäten) svarade att större statliga stöd behövs. Vissa påpekade behovet av ekonomiska stöd. Andra lyfte fram att det inte är ekonomiska resurser som är viktigast utan snarare stöd i

form av kunskaper och kompetens – sådan som utbildning, metodimplementering och nationella samordningsprogram. Flera pekade på behovet av såväl ekonomiska som kompetensmässiga stöd. Ingen av dem svarade att stöden idag är tillräckliga. Nedan är tre citat från tre olika kommuner:

Stödet från staten skulle inte bara behöva vara ekonomiskt utan även metodmässigt – kontroll av att vi gör rätt saker och får ut önskvärd effekt.

Det saknas resurser över hela linjen [...] Det som saknas mest är utförare, dvs personal som har direktkontakt med medborgarna i det dagliga arbetet.

Vi får bland annat medel för avhopparverksamhet och trygghetsåtgärder för barn och ungdomar i yngre åldrar. Vi permanentar även arbetet med

socialarbetare i skolan. Men ett långsiktigt och riktat statligt stöd skulle underlätta för oss att göra ännu mer inom de områden vi identifierat som särskilt prioriterade.

Flera kommuner pekade på behovet av långsiktighet i stöden för att skapa kontinuitet i verksamheterna. Med tanke på hur statsbidragen till segregationsbrytande åtgärder minskat under den senaste mandatperioden (läs mer i det föregående andra avsnittet) och svårigheterna för de statsbärande partierna att enas om insatser över blockgränserna är det lätt att förstå om kommunerna eftersöker större tillförlitlighet i statens agerande.

Till de politiska partier som säger sig vilja agera med full kraft för att stoppa gängen och deras förmåga att rekrytera nya barn och unga bör den här sortens signaler leda till handling.

4. Slutsats: Återinför värnskatten för att bekämpa gängens grogrund

Kriminologisk forskning, erfarenheterna av de senaste decenniernas politiska misslyckanden och kommunernas besked om att det krävs större statligt stöd i arbetet för att strypa gängens rekrytering pekar alla på ett behov av ett stort omtag. För att de pågående polisiära och straffrättsliga framryckningarna ska få den effekt som många önskar, måste samhället samtidigt mobilisera med kraft i de insatser som ska stoppa tillflödet av nya unga utsatta individer till kriminalitet. För att långsiktigt stoppa gängvåldet i Sverige krävs en genomgripande politikomläggning som minskar klyftorna och segregationen. Det kommer sannolikt att ta tid – men samtidigt finns det viktiga riktade brottspreventiva steg att ta redan nu som kan få snabbare effekt. Då krävs en omedelbar uppryckning av de sociala insatser som agerar i riskmiljöerna och vid tidigt uppvisade varnings signaler hos utsatta barn.

”Regeringen har gett polisen mer resurser än den själv begärt”, är påstående som nyttjats ofta av regeringsföreträdare i samband med budgetpresentationer de senaste åren.⁵⁰ Enkätundersökningen i det föregående (tredje) avsnittet visar att samma sak inte gäller för kommunerna som ska genomföra merparten av det brottsförebyggande arbetet.

Tyvär verkar Moderaterna inte vilja åtgärda detta. Bland sina förslag till ”mönsterbrytande reformer för att stoppa gängen” fanns inte en enda punkt som adresserar segregationen eller stärker resurserna till det brottspreventiva arbetet.⁵¹ De saknar helt den sortens analys. De klyftor och de kriminella miljöer som växte fram under Alliansåren (se avsnitt två) vill de inte acceptera som ett förklarande led till den våldsutveckling vi sett. När socioekonomiska förhållanden, som forskningen lyfter fram som en avgörande förklaringsfaktor, lyfts i debatten agerar ledande M-företrädare raljant och ointresserat. Adderar man till detta också motviljan att delta

För att långsiktigt stoppa gängvåldet i Sverige krävs en genomgripande politikomläggning som minskar klyftorna och segregationen.

i blocköverskridande överenskommelser om åtgärds paket blir det svårt att dra någon annan slutsats än att Moderaterna sannolikt måste räknas bort som en ansvarstagande kraft i den politiska mobiliseringen för att stoppa gängen och deras rekrytering.

Uppdraget att ta ett helhetsgrepp kommer därmed att ligga på Socialdemokraterna. Partiets inställning om att samhället måste agera hårt mot brottligheten när den sker i kombination med viljan att bygga ”det starka samhället” och agera kraftfullt mot brottens orsaker skulle kunna fungera långsiktigt i bekämpandet av gängbrottligheten. Analysen finns där – men den har inte efterlevts. Inte ens i närheten. Den som minskar anslagen till sociala insatser för att bryta segregation i socioekonomiskt eftersatta kommuner med 77 procent (läs mer i avsnitt två) har kraftigt försvagat arbetet för att stoppa gängens rekrytering och möta kriminalitetens orsaker. Så kan det inte se ut en mandatperiod till. Enkätundersökningen i det föregående (tredje) avsnittet visar att kommunerna med särskilt utsatta områden behöver långsiktiga och tillförlitliga statliga stöd.

Den brottsförebyggande delen av regeringens 34-punktsprogram behöver ha samma ambitiösa ansats som de reaktiva punkterna (läs mer om detta i det föregående avsnittet). I de preventiva

satsningar som planeras fram till 2024 (enligt budgeten för 2021) är de riktade förebyggande satsningarna mycket små i relation till de brottsbekämpande.⁵² Samma kraft och målmedvetenhet som politiken agerar med för att fler ska vilja bli poliser och arbeta i utsatta områden måste ske med socialsekreterare, lärare och andra anställda i relevanta verksamheter. Det är dags att avsätta de resurser som krävs för att pröva och stärka de insatser som forskningen pekat ut som verkningsfulla, till exempel familjeinriktade preventionsprogram med hembesök och föräldraträning, särskilda riktade insatser i förskolan som inkluderar familjestöd, samt breda skolprogram med funktioner som kombinerar utbildning och stöd för lärare, föräldrar och barn.⁵³ Forskning och utveckling av nya brottsförebyggande metoder inom skola och socialtjänst måste prioriteras.

Ett utmärkt sätt att inleda ett bredare politiskt omtag mot gängen vore att återinföra den statliga värnskatten och låta intäkterna (när den avskaffades 2019 var det 6 miljarder) bli en riktad satsning på segregationsbrytande och brottsförebyggande

insatser. Det skulle kunna skapa en långsiktig och tillförlitlig finansiering som kommuner och andra centrala brottsförebyggande aktörer kan räkna med. Det skulle vara ett välbehövligt första steg som kan ge effekt snabbt – en värnskatt värd namnet. För socialdemokratin skulle ett sådant reformförslag kunna bli en viktig del av valplattformen 2022.

Att bekämpa gängen handlar om mer än stärkta polisiära resurser och straffskärpningar. Det handlar också om att rusta skolor i utsatta områden på ett radikalt sätt så att de har resurser och funktioner som kan agera tidigt när elever uppvisar varningssignaler. Det handlar om att ge socialtjänsten kraftigt ökade resurser, bättre metoder och större mandat. Det innefattar att avsätta medel till forskning och att göra riktade studier för att pröva vilka brottsförebyggande och polisiära åtgärder som är mest verkningsfulla. Till dess att politiken förstår detta och uppvärderar sådana insatser kommer skjutningarna sannolikt att fortsätta. Det är dags för samhället att ta ett bredare grepp – gängkriminaliteten måste ryckas upp med rötterna. ■

Noter

1. BRÅ (2021). *Rapport 2021:8*.
2. Salihu, D. (2021). *Tills alla dör*. Stockholm: Mondial.
3. Sarnecki, J. & Carlsson, C. (2020). *Introduktion till kriminologi Volym 1 Brottslighetens omfattning, karaktär och orsaker*. (2a uppl.). Lund: Studentlitteratur.
4. Kriminalvården (2021). *Kort om straffskärningar*. <https://www.kriminalvarden.se/globalassets/publikationer/forskningsrapporter/kort-om-straffskarpningar.pdf>
5. Se till exempel Stefan Löfven i *SVT Agenda* 17 november 2019 och läs mer i avsnittet "Moderaterna och Socialdemokraterna delar ansvaret för gängvåldets utveckling".
6. Se till exempel Ulf Kristersson i *Sveriges Radio* 7 juli 2021 och SD:s rättspolitiska talesperson Adam Marttinen i *Svenska Dagbladet* 25 oktober 2021, och läs avsnittet "Moderaterna och Socialdemokraterna delar ansvaret för gängvåldets utveckling".
7. Farrington, D. P. (2021) The developmental evidence base: Prevention. I Crighton, D. A. & Towl, G.J. (red.) *Forensic Psychology* (3 uppl.). Chichester: Wiley (263–293); Sarnecki, J. (2021). *Kriminalitet*, <https://www.migrationsinfo.se/valfard/kriminalitet/#fn-260-14> (Hämtad 2021-10-03).
8. BRÅ (2021). *Rapport 2021:9*.
9. BRÅ (2019). *Rapport 2019:3*.
10. Salihu, D. (2021). *Tills alla dör*. Stockholm: Mondial.
11. Bergling, M. (2019). "Sju av tio kommuner sparar på skolan nästa år". *Skolvärlden*. 16 oktober. <https://skolvarden.se/artiklar/sju-av-tio-kommuner-sparar-pa-skolan-nasta-ar> (Hämtad 2021-10-03)
12. Dao, S.-M. (2019). "Sju av tio stadsdelar skär ner i socialtjänsten". *ETC Göteborg*. 20 november. <https://goteborg.etc.se/inrikes/sju-av-tio-stadsdelar-skar-ner-i-socialtjansten> (Hämtad 2021-10-03)
13. Vision (2020). *Socialchefsrapporten 2020*. <https://via.tt.se/data/attachments/00298/ce00b9f4-cfc1-4889-8a0a-27936c9e5c9c.pdf> (Hämtad 2021-10-03).
14. Farrington, D. P. (2021). The developmental evidence base: Prevention. I Crighton, D. A. & Towl, G.J. (red.) *Forensic Psychology* (3 uppl.). Chichester: Wiley (263–293).
15. Ibid.
16. Se till exempel Ulf Kristersson i *Sveriges Radio* 7 juli 2021 och SD:s rättspolitiska talesperson Adam Marttinen i *Svenska Dagbladet* 25 oktober 2021.
17. Sarnecki, J. & Carlsson, C. (2020). *Introduktion till kriminologi Volym 1 Brottslighetens omfattning, karaktär och orsaker*. (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur.
18. BRÅ (2021), *Rapport 2021:9*.
19. Hällsten, M., Szulkin, R., & Sarnecki, J. (2013). Crime as a price of inequality? The gap in registered crime between childhood immigrants, children of immigrants and children of native Swedes. *British Journal of Criminology*, 53(3), 456–481; Bäckman, O., Estrada, F., Nilsson, A., & Sivertsson, F. (2020). *Den ojämlika brottsligheten. Rapport 2020:1*. Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.
20. Carlsson, C. (2021). "Varken klass eller kultur förklarar brottsligheten". *Expressen*. 27 november. <https://www.expressen.se/debatt/varken-klass-eller-kultur--forklarar-brottsligheten/> (Hämtad 2021-10-03).
21. BRÅ (2021), *Rapport 2021:9*.
22. Jones, E. (2021). "Inget enkelt samband mellan ökad invandring och brott". *Dagens Nyheter*. 22 september. <https://www.dn.se/sverige/inget-enkelt-samband-mellan-okad-invandring-och-brott/> (Hämtad 2021-10-03).
23. BRÅ (2012). *Rapport 2012:13*, kapitel 15.
24. Forssell, J. [@JohanForssell]. (2020, 18/10). Twitter: <https://twitter.com/JohanForssell/status/1317718112234557441?s=20> (Hämtad 2021-10-03).
25. Nilsson, E. (2021). "Hur många pressträffar har inte Damberg hållit?". *Svenska Dagbladet*. 4 augusti. <https://www.svd.se/m-regeringen-har-inte-langre-kontroll> (Hämtad 2021-10-03).
26. Sturup, J., Rostami, A., Mondani, H., Gerell, M., Sarnecki, J., & Edling, C. (2018). Increased Gun Violence Among Young Males in Sweden: a Descriptive National Survey and International Comparison. *European Journal on Criminal Policy and Research* 25, 365–378 (2019).
27. BRÅ (2021). *Rapport 2021:8*.

- 28.** Regeringskansliet (2021). Presentation av budget-satsningar på rättsväsendet, <https://www.regeringen.se/4a62e1/globalassets/regeringen/dokument/justitiedepartementet/presentationer/2021-09/presentationbilder-fran-presstraff-med-morgan-johansson-och-mikael-damberg-den-15-september-2021.pdf> (Hämtad 2021-10-03).
- 29.** Hegelund, E. & Suhonen, D. (2014). "Mest åt de rika: fördelningsstudie av Alliansregeringens politik 2006–2014". Katalys. https://www.katalys.org/wp-content/uploads/2017/03/katalys_no_12.pdf (Hämtad 2021-10-03).
- 30.** Eriksson, G. (2013). "Klyftor växer snabbast i Sverige". *Svenska Dagbladet*. 15 maj. <https://www.svd.se/klyftor-vaxer-snabbast-isverige>
- 31.** Westin, J., & Söderlund, A. (2013). "Regeringen skyller på unga arga män". *Aftonbladet*. 22 maj. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/OE31qA/regeringen-skyller-pa-unga-arga-man> (Hämtad 2021-10-03).
- 32.** Strömberg, M. (2021). "Kristersson: Tar 20 år att lösa gängkriminaliteten". *Svenska Dagbladet*. 1 september. <https://www.svd.se/jag-saljer-inte-min-sjal-for-regeringsmakten> (Hämtad 2021-10-03).
- 33.** Moderaterna. (2020). "10 mönsterbrytande reformer för att stoppa gängen", <https://moderaterna.se/10-monsterbrytande-reformer-att-stoppa-gangen> (Hämtad 2021-10-03).
- 34.** Forssell, J., Marttinen, A., Carlson, A., Pehrson, J. (2021). "Stoppa gängbrottslighet och hejda nyrekryteringen". *Dagens Nyheter*. 10 oktober. <https://www.dn.se/debatt/stoppa-gangbrottslighet-och-hejda-nyrekryteringen/>
- 35.** BRÅ (2021). *Rapport 2021:8*.
- 36.** SVT (2019). "ANALYS: 'Statsministerns svarta vecka'" (hela Agendaintervjun inbäddad). SVT. 20 november. <https://www.svt.se/nyheter/statsministerns-svarta-vecka> (Hämtad 2021-10-03).
- 37.** SVT (2018). "Allt fler häktas för grova vapenbrott" SVT. 30 juli. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/allt-fler-haktas-for-grova-vapenbrott> (Hämtad 2021-10-03).
- 38.** Lagercrantz, M. (2019). "OECD: Segregation stort problem i svensk skola". *Sveriges Radio*. 29 mars. <https://sverigesradio.se/artikel/7189148> (Hämtad 2021-10-03).
- 39.** Bergling, M. (2019). "Sju av tio kommuner sparar på skolan nästa år". *Skolvärlden*. 16 oktober. <https://skolvärlden.se/artiklar/sju-av-tio-kommuner-sparar-pa-skolan-nasta-ar> (Hämtad 2021-10-03).
- 40.** Dao, S.-M. (2019). "Sju av tio stadsdelar skär ner i socialtjänsten". *ETC Göteborg*. 20 november. <https://goteborg.etc.se/inrikes/sju-av-tio-stadsdelar-skar-ner-i-socialtjansten> (Hämtad 2021-10-03).
- 41.** Statsrådsberedningen (2018). "Sverige ska hålla ihop – segregationen ska brytas". 15 mars. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2018/03/sverige-ska-halla-ihop--segregationen-ska-brytas> (Hämtad 2021-10-03).
- 42.** Arbetsmarknadsdepartementet (2020). "Regeringsbrev för budgetåret 2021 avseende Delegationen mot segregation". 17 december. https://www.delmos.se/wp-content/uploads/2021/01/21551_rb.pdf.
- 43.** Arbetsmarknadsdepartementet (2021). "Uppdrag om sociala insatser i utsatta områden". 2 februari. <https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2021/02/uppdrag-om-sociala-insatser-i-utsatta-omraden/>
- 44.** Regeringskansliet (2021). "34-punktsprogrammet: Regeringens åtgärder mot gängkriminaliteten". <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/ett-tryggare-sverige/34-punktsprogrammet-regeringens-atgarder-mot-gangkriminaliteten/> (Hämtad 2021-10-03).
- 45.** André, S. (2021). "Sluta skjut-metoden införs i Örebro". *Sveriges Radio*. 9 september. <https://sverigesradio.se/artikel/sluta-skjut-metoden-infors-i-orebro> (Hämtad 2021-10-03).
- 46.** Justitiedepartementet. (2021). "En omfattande förstärkning av hela rättsväsendet". 15 september. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/09/en-omfattande-forstarkning-av-hela-rattsvasendet/> (Hämtad 2021-10-03).
- 47.** Sarnecki, J. (2021). *Kriminologi i framtiden – en översikt av svensk forskning om brottslighet under det senaste decenniet samt tankar om framtida behov*. Rapport till Vetenskapsrådet. 5 oktober.
- 48.** Polisen (2019). *Kriminell påverkan i lokalsamhället – En lägesbild för utvecklingen i utsatta områden*. 3 juni. https://polisen.se/siteassets/dokument/ovriga_rapporter/kriminell-paverkan-i-lokalsamhallet.pdf
- 49.** Polisen har publicerat en ny lägesbild under hösten 2021 som inneburit ett fåtal förändringar. Denna lägesbild offentliggjordes efter att enkätundersökningen genomförts.
- 50.** Se till exempel: TT (2021). "Nya löften till polisen efter skjutningarna". *Svenska Dagbladet*. 4 juli. <https://www.svd.se/lofven-kallar-till-mote-om-skjutningar> (Hämtad 2021-10-03).
- 51.** Moderaterna. (2020). "10 mönsterbrytande reformer för att stoppa gängen", <https://moderaterna.se/10-monsterbrytande-reformer-att-stoppa-gangen> (Hämtad 2021-10-03).

52. Justitiedepartementet. (2021). "En omfattande förstärkning av hela rättsväsendet". 15 september. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2021/09/en-omfattande-forstarkning-av-hela-rattsvasendet/> (Hämtad 2021-10-03).

53. Farrington, D. P. (2021) The developmental evidence base: Prevention. I Crighton, D. A. & Towl, G.J. (red.) *Forensic Psychology (3 uppl.)*. Chichester: Wiley (263–293).

1. Välfärden är vinsten
2. Svar på tal om vinster i välfärden
3. Vilken arbetsmarknad ska vi ha?
4. Slaget om den likvärdiga skolan
5. Hälften kvar och hela framtiden
6. "Jag tar värktabletter men det hjälper inte"
7. Vägen till en likvärdig skola
8. Fallet järnvägen
9. Björklundeffekten
10. Åtstramningsdoktrinen
11. En röst på SD är en röst på högern
12. Mest åt de rika
13. Färre lärare ger vinsten!
14. Ordens makt i politiken
15. Handbok för en ny kulturminister
16. Städtjänst och bartender för alla?
17. Förklaringar till SD:s framgång
18. Utan segel i vänstervinden – eftervalsanalys
19. I frihandelns goda namn
20. Från massarbetslöshet till full sysselsättning
21. Vägen till en likvärdig skola
– skolpolitisk årsbok 2015
22. Jämlikhet är lösningen!
23. En för alla, alla för vem?
24. Måste vi jobba 8 timmar per dag?
25. Kapitalet i tjugoförsta århundradet
26. Piketty på tre röda
27. Porten kallas trång
28. Partierna och jämlikheten
29. Anställningsformer i Sverige
30. Med låg kvalitet som affärsidé
31. Den blåbruna röran
32. Spagat över väljarkåren
33. I skuggan av TTIP: Ceta
34. Postkapitalism: Vår gemensamma framtid
35. Massivt stöd för jämlikhetspolitik
36. Pensionssveket
37. Med integrationen som murbräcka
38. Finansialiseringen av Sverige
39. Fattigdom gör inte människor friskare
40. Klass, identitet och politisk mobilisering
41. Arbetarlitteraturen och klassamhället
42. Arbetarklassens symboliska
utplåning i medelklassens medier
43. Mediekapitalet
44. Nomaderna på den svenska arbetsmarknaden
45. Det nya arbetslivet: Management-by-stress
46. Svängdörrarnas förlovade land
47. Vilka är "vi" i jämställdhetspolitiken?
48. Klassamhällets tystade röster och perifera platser
49. En fråga om klass i framtidsstaden Malmö
50. I väntan på klasspolitik
51. Medelklassens förändrade maktposition
52. Professionerna, mellanskikten och klassanalysen
53. Klassamhällets rasifiering i arbetslivet
54. Arbetarrörelsens blindas fläck
55. Ägande- och förmögenhetsstrukturen
och dess förändring sedan 1980
56. Välfärdsmodellens omvandling
57. Klass och hälsa
58. Klassamhället och döden
59. Klasstrukturen i Sverige
60. Lågt lönemärke gynnar höglönlade
61. Vårdstölden
62. Kapitalet, överheten och alla vi andra
63. Låga löner funkar inte
64. Lönebildningen i de skandinaviska länderna
65. Industrins lönenormering kan och bör reformeras
66. När kapitalet vann valet – eftervalsanalys
67. Till vänsterpopulismens försvar
68. Förstatliga pengarna
69. Vägen till jämställda löner inom arbetarklassen
70. Produktionen av pengar
71. Olika risker med en långsiktig
minskning av löneandelen
72. Europanormen saknar relevans
73. Lönebildning för en ny tid
74. Socialistiska manifestet
75. Beskatta kapitalet
76. Tre sätt att finansiera välfärden
77. Myten om det farliga budgetunderskottet
78. Så räddar vi klimatet
79. Attack mot anställningsskyddet
80. Coronateserna
81. Kapitalet och ideologin
82. Världens jämlikaste land?
83. Klimatkeynesianism nu
84. Privata sjukvårdsförsäkringar bryter mot lagen
85. Klass i Sverige
86. Vad kommer efter socialdemokratin?
87. Underskottsmyten
88. Investeringar är bästa stimulansen
89. Pensionsoron
90. En pension att leva på
91. Uppdraget
92. Den ignorerade majoriteten
93. Vad hade Erlander gjort?
94. Blåbrunt Sverige
95. Övervakningskapitalismen
96. Nedskärningarna bakom den hårda retoriken